

Pomenki o slovenskem pisanji.

XLVIII.

T. Jezičnik pa je zaznamnjel še drug vir, iz kterega nam je zajemati, da množimo in olikujemo jezik slovenski, rekši: „iz narodovega govora, kar se ga knjižno skazati da“. Narod slovenski ima že sedaj lastno knjigo (književnost); lastno slovstvo. Če tudi ni veliko, in se s slovstvi velikih narodov meriti ne more; vendar je pošteno blago v domačem hramu, je premoženje, do kterega imajo pravico sedanji pisatelji.

U. Prebirati so nam tedaj stare slovenske knjige ter pobirati po njih dobre slovenske besede. Pa so mnoge se postarale in niso več za rabo.

T. O teh veljá, kar poje Znojemski: Suhih prazno ne cepite!

U. Ako ne dobim pripravne besede ne med živim narodom, ne v knjigi njegovi, tedaj je smem poiskati v katerem bližnjem slovanskem narečji, pravi Jezičnik; ti pa si rekel, da smem poterkati pri bližnjih in daljnih rojakih.

T. Govoril sem to iz lastne skušnje. Sam sem se namreč prepričal, da se dobi časi pri Serbu, Čehu ali Rusu prav lepa slovenščini prikladna beseda, ktere bi v taki obliki zastonj iskal pri sosedu Hrovatu. Iz ravno tistega vzroka sem djal, da jih smemo pobirati pri Slovanih celo nekdanjih, in z ozirom na slovansko književno vzajemnost — se vé da — najprej in največ v veličastni staroslovenščini.

U. Kadar pa je ni dobre ne tu ne tam, takrat pa le v kovačnico, in si jo skujem sam!

T. V tem Slovenci slovijo. Res je slovenščina — čversto železo, pa so tudi Slovenci — čili, umetni kovači. Imamo nektere prave rogače! Iz žive korenike prav skovana — koj je narodna. In „narodno naj se mika in razcvita slovenščina v duhu slovenskem, po lastnih pravilih, po veleвах lepoglasja in besedne razlage“, nama je pisal Jezičnik.

U. Kaj če reči s tim: „v duhu slovenskem, po lastnih pravilih?“

T. Kakor vsak narod, tako imá vsak jezik kaj svojega, kaj posebnega, kar se imenuje njegov duh, njegovo svojstvo ali lastnija njegova, in na to je paziti tudi pri jezikovem oli-

na, silo množna je rodovina slovanska, ali — razklana v toliko rodov, in kolikor rodov, toliko skorej jezikov in slovestev. Kteri silni viharji da so slovansko književnost tako razcepili in razdrobili, o tem sva govorila letos dokaj.

U. Razvaline so velikrat življenja novine. Ali niso tudi Slovani, književno tako razklani, skušali pozneje se zediniti ter stvariti si po zgledu družih velikih narodov jezik vseslovanski?

T. So, so — in nikdar tako, kakor v sedanjem veku. Čim bolj se spoznavajo, tim bolj težijo po vzajemnem pismenem, jeziku. Slovenci v tej reči niso bili zadnji. L. 1851 je vnovič sprožila to „Ilirska Matica“ v Zagrebu, in vsi slovenski časniki so bili polni spisov v zadevah občnega književnega jezika, in Slovenec je bil, ki je napovedal tudi občno slovanski ali celo vesoljni ali celosvetni alfabet!

U. Kdo je pač v tem Slovencem kos? Morebiti je nasvetoval kdo tudi novoslovenščino za jezik vseslovanski?

T. Le eden je bil, ki se je prederznil do tega nasveta, pa še le pozneje (cf. Zl. Vek.), iz preljubezni do svoje mile slovenščine, pevsji:

Če mar vam vseslovanskega jezika,

Le pot naj krajo in glajo nastopite:

Novoslovenščino — v latinici — sprejmite!

Sicer so pa eni svetovali češčino zavoljo učenosti, serbsščino sbog lepoglasnosti, ruščino radi mogočnosti in veličastnosti; eni so menili, naj se stvari popolnoma nov jezik iz vseh narečij sedanjih, drugi pa so volili starino — slovenščino, ki je bila že pred tisuč leti Slovenom književni jezik (cf. Novice, ljublj. Časnik, Sloven. Bčela I. 1851).

U. Krasno, prekrasno bi bilo, ko bi zedinili se Slovani v književnem jeziku staroslovenskem vsaj devetnajsto stoletje, ker se niso mogli skleniti v devetem!

T. Se vé, pa — ljud sedanji slovanski sploh in slovenski posebej ni starina; bil je, slovenski že v 15. veku, in bode le novina, kar nam spričuje vse novo slovstvo. Vendar tedaj dani nasveti niso bili brez vspéha. Slovenci likajo kar je prav svoj jezik z ozirom na staroslovenščino, in zavoljo tesne sorodnosti z njim hitro napredvajo. Tako delajo i drugi Slovani. Vsak rod mika in vzobrazuje svoj jezik; slovanske slovstva rasejo in se med seboj

vedno približujejo, dasi polagoma. Še pa smo si prerazločni, da bi mogli nadjati se skorej književnega zedinjenja.

U. Če tudi v knjigi; v besedi ali v govorjenji si pa vendar nismo tako razločni. Sej precej lahko umé že Slovan Slovana.

Šolsko blagó.

Učitelj učencem o začetku šolskega leta.

Ljubi otročiči!

Zopet je prišel veseli dan, da smo se zbrali tukaj v šoli. Povem vam, ljubi otročiči, da mi je bilo že skoraj dolgočasno, ker se že več časa nismo vidili tukaj v šoli. Hvala bodi Bogu, da smo še zdravi in veseli! Serčno me veseli, ko vidim toliko zbranih! To mi je znamenje, da bote prav radi hodili v šolo, ker ste precej danes, prvi šolski dan, radi prišli v šolo. Obetam vam, ljubi otročiči, da vas bom tako rad imel in vas ljubil, kakor vas imajo domá starši radi.

Posebno pa bom rad imel še tiste učence, ki bodo prav pridno v šolo hodili, in ki bodo tukaj v šoli mirni in pazljivi, in me bodo prav radi vbogali. Upam pa, da bote vsi, kar vas je danes tukaj, prav pridni in dobri učenci. Kaj ne, da bote? Ljubi otročiči! naj vam koj danes nekaj povem, kar vam bo koristilo celo šolsko leto, ako se bote po tem ravnali in me radi vbogali; sej vam vse to priporočam, kar bo za vas prav. Torej le pridno poslušajte, kaj vam danes povem! Ako vas vprašam, zakaj ste prišli v šolo, vem, da mi bote odgovorili: »Zato smo prišli v šolo, da se bomo kaj naučili«. — Prav, ljubi moji! Učili se bote tukaj v šoli veliko lepih in koristnih reči. Učili se bote Boga in njegove lastnosti spoznavati, potem brati; pisati, številiti in še veliko drugih koristnih reči, ki jih bote v vsakdanjem življenji potrebovali. Učili pa se bote tudi lepih pesmic, ki jih bote prepevali, da bo kaj. Oj, to bo veselje! Zahvalite ljubega Boga, da vam je tako dobre in skerbne starše dal, da vas radi pošiljajo v šolo!

Vedite, ljubi moji, da nimajo vsi otroci tako dobrih in skerbnih staršev, kakor jih imaste vi! So otroci, ki nimajo nikogar, ki bi za nje skerbel in bi jih v šolo pošiljal. Poslali so vas vaši starši sim v šolo, da bi se tukaj učili lepih reči. Pa, povem vam, da se bodo kaj prida naučili le tisti, kateri bodo prav pridno hodili v šolo. Učenec, ki le poredkoma in leno hodi v šolo, se ne bo in se tudi ne more dobro učiti; kar si danes zapomni, že jutri pozabi. Torej je prvo, kar vam danes priporočam, da prav pridno hodite v šolo.

Ne mislite pa, ljubi otročiči, da je dovolj, ako kdo le pridno v šolo hodi, da se potem kaj nauči; treba je dalje, da v šoli prav pazljivo poslušate, kar vam kažemo in naročamo. Le kdor je miren in pazljiv, more vse na tanko slišati in razumeti. Nemirnež pa bi toliko razumel, kakor te podobe (kazaje na